

Nr 221.

Av herr **Ström, Fredrik**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående förbud mot vissa sammanslutningars verksamhet.

Efter det sista årets erfarenhet från utlandet torde det vara ganska uppenbart, att det svenska samhället måste ha möjlighet att snabbt komma till rätta med sammanslutningar, vilka uppenbarligen sträva att med stöd av främmande makt eller med våldsamma medel omstörta det svenska stats-skicket.

Kungl. Maj:ts proposition nr 260 är därför ett uttryck för en naturlig strävan från ett demokratiskt samhälle att värna sitt bestånd och sålunda mycket glädjande. Men det torde icke utan fog kunna frågas, om icke det föreliggande lagförslaget angående förbud mot vissa sammanslutningar kan befaras drabba även organisationer, vilkas verksamhet icke rimligen kan jämföras med landsförrådiska sammanslutningar, mot vilka nationens överväldigande flertal står enigt.

När sålunda statsmakterna skola få rätt att upplösa sammanslutning, vars verksamhet visar sig *ägnad att allvarligt skada rikets förhållande till främmande makt*, måste man uttala betänkligheter. Den ytterst obestämda, rent kautschukartade formuleringen av den i detta fall brottsliga verksamheten är ägnad att inge farhågor. Vad får man säga eller göra, låta eller underlåta efter en sådan lag? Kan inte ett otal situationer tänkas uppstå, där en nitisk representation för en främmande makt finner förevändningar att hävda, att förhållandet till ifrågavarande makt allvarligt skadats? Huru ofta ha inte våra politiska arbetarorganisationer, fackföreningar, nykterhets- och fredsorganisationer i sitt lofvärda arbete för vår frihets och oberoendes bevarande antagit uttalanden, vilka av utländsk makt, som har intresse av att vår vaksamhet slappas, kunat tagas till intäkt för sådana påståenden? Vad menas för övrigt med »skada»? Finnes någon objektiv norm härpå, som kan tjäna den svenska organisationsvärlden till ledning? Skall skadan hänföra sig till utländska statsmäns sjäsliv, därigenom att de känna sig direkt eller indirekt träffade, då deras politik eller deras ideologi kritiseras och deras goda avsikter sättas i fråga? Skall sammanslutningen ha motverkat den främmande maktens ekonomiska intressen? Eller räcker det, att en främmande makt blir indignerad över att sammanslutningen har motverkat dess propaganda i Sverige? Får en organisation hädanefter över huvud antaga politiska uttalanden? Får en organisation med energi verka för handelsförbindelser med en makt, vars huvudkonkurrent är annan makt, vilken i sin tur kan tänkas taga illa upp? Får en kulturorganisation, som arbetar för kulturella förbindelser med viss makt, driva denna verksamhet

öppet? Få t. ex. kristendomens humanitära läror försvaras mot våldsläro- rorna i ett visst land? Behöver ens den ifrågavarande sammanslutningen inse, att dess verksamhet kunde få denna ifrågasatta farliga effekt? Det finnes överhuvud taget ingenting som angiver på vilket sätt en verksamhet skall hava drivits för att därigenom uppkommen irritation med den främmande makten skall bliva brottslig enligt den föreslagna lagen. Och departementschefen giver i sitt uttalande ingen ledning för bedömande härav, eftersom han inte med ett ord motiverar förslaget i denna del. Det finnes ett så vidsträckt utrymme för subjektiva värderingar, att gränsen för det absoluta godtycket tangerats. Godtycke träder lätt i lags och rätts ställe. Härmed är givetvis ingalunda sagt, att själva handhavandet av denna lag skall giva anledning till dylika påståenden. Men det är ur rättssamhällets synpunkt illa nog, att de rättsliga möjligheterna till dylikt godtycke föreligga. Fråga är, om inte här den gamla rättsgrundsatsen, »nullum crimen sine lege» — intet straff utan föreskrift i lagen — som i två tusen år stått som en klippa i samhällslivet, förbigås. När lagens föreskrifter äro så otydliga, att ingen i förväg har möjlighet att bedöma om en handling är brottslig eller ej, utan detta först blir uppenbar, om någon främmande makts sändebud gör gällande, att så är fallet, då är rättssäkerheten i fara.

Det är fara att propositionen kan leda till att i rikriktningens tecken opinionsbildningen på det utrikespolitiska området kväves. Är det så — vilket jag ej vill tro — att man vill skrämman den svenska organisationsvärlden och allmänheten till absolut tystnad i utrikespolitiskt avseende, då är åtgärden konsekvent, ehuru knappast välbetänkt. Men har man icke några sådana avsikter — och detta vill jag tro — synes man böra begränsa upplösningsrätten till att omfatta endast sammanslutningar, vilka uppenbarligen hava uppsåt att omstörta statsskicket. Det svenska folket torde vara enigt i sin vilja att krossa den »femte kolonnen» men knappast sinnat att släppa från sig rätten att öppet och klart giva till känna sina meningar i utrikespolitiska ting och därmed enligt dess mening att stärka det bestående statsskicket och landets oberoende.

Med hänsyn till vad som här ovan anförts får jag hemställa,

att riksdagen måtte besluta, att orden *eller förhållande till främmande makt* i § 1 i förslaget till lag angående förbud mot vissa sammanslutningars verksamhet i Kungl. Maj:ts proposition nr 260 måtte utgå.

Stockholm den 28 maj 1940.

Fredrik Ström.